

С Т А Н О В И Щ Е

по процедура за присъждане на научната степен “доктор на
филологическите науки”

дисертация на тема: “Видяна България. Визуални образи на
страната/земята и хората в немскоезичната книжнина до 1879

автор: проф. д-р Николай Христов Чернокожев

автор на становището: проф. дфн Милена Кирова

Представеният от проф. д-р Николай Чернокожев труд съдържа четиристотин седемдесет и осем страници; състои се от въведение, десет основни глави, заключение и списък на използваната литература. Присъствието му на процедурата е предходено от достатъчен брой публикации на същата тема. Авторефератът е изготвен коректно и добре представя тематиката, методологията и целите на изследването.

До неотдавна българската литературна история имаше много малко опит и традиции в усилието да представи литературния текст в неговата неразделима връзка с визуалния текст, обикновено наричан илюстрации, в състава на една книга. Едва през последните десетина години бяха направени някои интересни и важни крачки в тази посока, например изследването на Мирослав Дачев върху образа на “майките в черно” в контекста на Родно изкуство. През същия период се разви и наложи също така интересът на Николай Чернокожев към различни типове връзки между визуален и словесен текст, демонстриран в поредица от доклади и статии, сега получаващ много по-задълбочен и системен израз в представения дисертационен труд.

Теоретично въвеждане в проблематиката на тези връзки можем да намерим във Въведението към дисертацията. Тук авторът се занимава в общ план с взаимодействието между слово и образ, проследява поредица от начини, по които те си партнират, за да осигурят пълноценен ефект на едно литературно произведение върху възприятията на неговата читателска публика.

Обект на десетте глави от основната част на изследването са илюстрациите, придружаващи доста разнообразни в жанрово отношение произведения, обединени от задачата да представят в един или друг исторически и социален контекст образа на България и нейните жители пред немскоезичната публика, главно през 19 век. Тази поредица включва книги, книжни албуми, статии от периодичния печат, разкази на пътешественици, публични сказки: разнообразни дискурсивни творения, късчета, които оформят “пъзела България”, както ги нарича авторът на труда. Непременно трябва да обърнем внимание на системния и продължителен труд, положен от него в издирването на тези късчета, в подбора на най-представителните между тях, в умението да бъдат подредени по начин, който да помогне - сега вече в ретроспективен план - реконструирането на онази въображаема цялост, известна като България за немскоезичните читатели от 19 век.

Професор Чернокожев подхожда с търпение и последователност към представянето на всяка една илюстрация, включена в листа на неговото изследване. Въпросите, които той си поставя и разрешава - макар и в различни конфигурации - всеки път, са кой/какъв е техният автор; какво характеризира изданието, в което са включени; какво можем да кажем за използваната техника на изображение; как могат да бъдат формулирани символичните послания на конкретните образи; общо шест посоки, в които протича анализът на илюстративния текст. Определено достойнство на приложения подход е умението за наблюдателност, за близка възряност във визуалните образи; търпеливостта, с която се проследяват конкретни, понякога дори невидими за обикновения зрител, детайли; подробното ословесяване на визуалните впечатления, поднесено на читателите на дисертационния труд.

Много от описанията са увлекателни, призовават, дори подстрекават четящия да се състезава по наблюдателност с автора. Прави впечатление неговата съзнателна отстраненост от възможността за коментар с акценти на личното отношение. Неволно сравнявам тази работа с неотдавна защитения от него хабилитационен труд и сякаш ми липсва индивидуализираният план на коментара, имплицитно ироничният подтекст, който оживяваше разказа за словесното присъствие на България в творчеството на Вахенхузен, както и богатият културологичен контекст на онова изследване.

Настоящият труд следва друг подход, спазва друга изследователска стратегия, изградена върху принципите на последователността, на дисциплината, на изчерпателното и търпеливо проучване. С това той добавя нов аспект към изследването на тематичния кръг, свързан с рецепцията на България и българите в немскоезична културна среда, в която са съсредоточени усилията на Николай Чернокожев през последните десетина година.

Като имам предвид неразработваната до този момент тематика, продуктивните елементи в приложения към нея подход, както и онези други достойнства на дисертационния труд, които изброих до този момент, предлагам на уважаемото Научно жури да присъди научната степен “доктор на филологическите науки” на проф. д-р Николай Христов Чернокожев.

06.08.2015 г.

проф. дфн М. Кирова